Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Asiantuntijalausunto

31.10.2025

24-1555

Eduskunnan lakivaliokunta

KAA 2/2024 vp

Sisäministeriön asiantuntijalausunto kannabiksen laillistamista, sääntelyä ja verotusta koskevasta kansalaisaloitteesta

1 Asia

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä sekä oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi seuraavassa asiassa:

KAA 2/2024 vp Kansalaisaloite Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle (jäljempänä *kansalaisaloite*).

Lakivaliokunnan mukaan kyseessä on niin sanottu **vastinekuuleminen**, jossa on tarkoitus arvioida kansalaisaloitteen lisäksi valiokunnalle annettuja muita asiantuntijalausuntoja. Valiokunta on myös pyytänyt ottamaan huomioon muiden valtioiden kokemukset kannabiksen laillistamisesta sekä arvioimaan kansallisen lainsäädännön liikkumavaraa suhteessa kansainvälisiin velvoitteisiin ja EU-oikeuteen.

Kansalaisaloitteessa (20.10.2022) ehdotetaan lainvalmisteluun ryhtymistä. Kansalaisaloitteen perusteella lainvalmistelun päätarkoituksena olisi muuttaa lainsäädäntöä siten, että ”kannabiksen laittomuus kumotaan ja se korvataan seuraavasti:

- Kannabiksen käyttö, hallussapito, omatarveviljely, valmistus ja myynti sallitaan ikärajoin.
- Luodaan muihin päihteisiin rinnastuva kannabiksen valmistuksen ja myynnin sääntelyjärjestelmä ottaen oppia kannabiksen jo laillistaneiden valtioiden ja osavaltioiden kokemuksista. Sääntelyllä tavoitellaan haittojen minimointia yksilöille ja yhteiskunnalle, alkoholi- ja tupakkalainsäädännön tavoin.
- Asetetaan kannabikselle vero, jolla korvataan sen aiheuttamat haitat yhteiskunnalle.
- Määritellään päihdyttävän kannabiksen ja ei-päihdyttävän kannabiksen eli hampun ero selkeästi, jotta hamppua kasvattavat maatalousyrittäjät voivat toimia alallaan.
- Poistetaan kannabiksen käyttömerkinnät sekä vähäisestä kasvatuksesta ja myynnistä aiheutuneet rikosrekisteri- ja muut vastaavat merkinnät.”

Sisäministeriö on valiokunnan pyynnöstä tutustunut valiokunnalle samassa asiassa jo toimitettuihin asiantuntijalausuntoihin. Lisäksi sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä oikeusministeriö ovat koordinoineet valmistelua keskenään. Sisäministeriö antaa erillisen asiantuntijalausunnon, koska ministeriön näkökulma (ks. jakso 2.1) asiaa on siinä määrin erilainen, ettei sen yhteensovittaminen kolmen ministeriön yhteislausuntoon olisi ollut tarkoituksenmukaista.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sisäministeriö PL 26 00023 Valtioneuvosto	 Kirkkokatu 12 Helsinki	 0295 480 171 +358 295 480 171	 09 160 44635 +358 9 160 44635	 kirjaamo.sm@gov.fi www.intermin.fi

2 Lausunto

2.1 Näkökulma ja arvioinnin lähtökohdat

Sisäministeriö toteaa aluksi ministeriöiden lakiin perustuvaan toimialajakoon viitaten, että sosiaali- ja terveysministeriö vastaa muun muassa huume- ja muusta päihdepolitiikasta sekä kyseistä toimialaa koskevan aineellisoikeudellisen lainsäädännön (esimerkiksi huumausainelaki ja lääkelaki) valmistelusta. Oikeusministeriö puolestaan vastaa esimerkiksi kriminaalipolitiikasta ja rikoslainsäädännön (esimerkiksi rikoslain 50 luvun huumausainerikokset) valmistelusta. Näin ollen nyt käsiteltävä asia ja erityisesti valiokunnan erikseen esittämät kysymykset kuuluvat ainakin pääosin mainittujen ministeriöiden toimialoihin, ja **sisäministeriö arvioi asiaa vain oman toimialansa ja erityisesti rikollisuuden ja sen torjunnan näkökulmasta**.

Ainakin mainitusta sisäministeriön näkökulmasta tarkasteltuna **kansalaisaloite vastaa sisäministeriön arvion mukaan merkittäviltä osin lakivaliokunnan vuonna 2022 käsittelemää kansalaisaloitetta KAA 5/2020 vp (kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi)**. Koska yhteiskunnallisessa tilanteessa ei ole tapahtunut kansalaisaloitteen kannalta merkittäviä muutoksia kuluneen noin kahden vuoden aikana, sisäministeriön antama aikaisempi asiantuntijalausunto[1] (ml. lisäselvitys[2]) ja valiokunnan mietintö (LaVM 6/2022 vp) sisältävät sisäministeriön käsityksen mukaan edelleen merkityksellistä tietoa. Tuolloin lakivaliokunta päätyi päätösehdotukseen, jonka mukaan eduskunnan tulisi hylätä kansalaisaloitteeseen (KAA 5/2020 vp) sisältynyt lakiehdotus. Eduskunta hylkäsi lakiehdotuksen 11.5.2022 (EK 20/2022 vp). Sisäministeriö katsoo, että valiokunnan aikaisemman mietinnön (LaVM 6/2022 vp) perustelut ovat kattavia ja vakuuttavia sekä linjassa mietinnön päätösehdotuksen ja eduskunnan päätöksen kanssa.

2.2 Arvio kansalaisaloitteen keskeisistä perusteluista

Kansalaisaloitteen kantava teema

Kansalaisaloitteen yleisenä poikkileikkaavana teemana on kannabiksen ottaminen sääntelyn piiriin ja siten erilaisten haittojen vähentäminen ja hyötyjen lisääminen. Kansalaisaloitteen perusteella aloitteen tekijät näkevät nykytilana 1) ”kieltolain” ja sen vaihtoehtoina joko 2) ”sääntelyn” tai 3) ”dekriminalisaation”. Edelleen kansalaisaloite pyrkii ilmeisesti ottamaan etäisyyttä edellä viitattuun aikaisempaan kansalaisaloitteeseen (KAA 5/2020 vp) sillä, että nyt käsiteltävän kansalaisaloitteen keskeinen ehdotus on otsikoitu ”sääntelyksi” ”dekriminalisaation” sijasta. Kansalaisaloitteen keskeiseen lakiehdotukseen kuuluu kuitenkin esimerkiksi ”kannabiksen käytön, hallussapidon, omatarveviljelyn, valmistuksen ja myynnin salliminen ikärajoin”.[3]

Sisäministeriö toteaa **ensinnäkin**, että kannabis on jo nyt säännelty ja ainetta koskeva hallinto- ja rikosoikeudellinen sääntelykehys on erittäin tiukka (pääsääntönä täyskielto ja kattava kriminalisointi). Näin ollen käsitepari ”kieltolaki” (nykytila) - ”sääntely” (vaihtoehto) ei kuvaa oikeudellista todellisuutta kovinkaan hyvin.

Toiseksi sisäministeriön arvion mukaan tiukan sääntelykehyksen korvaaminen kansalaisaloitteen kaltaisella löyhemmällä sääntelykehyksellä (pääsääntönä vapautus kielloista ja rajoituksista) on yleensä omiaan lisäämään niitä haittoja, jotka ovat olleet valitun tiukan kontrollipolitiikan perusteena. Ainakaan lähtökohtana ei tulisi pitää haittojen itsestään selvää poistumista tai merkittävää vähenemistä.

Kolmanneksi sisäministeriö haluaa kiinnittää huomiota käsiteparin ”sääntely” ja ”dekriminalisaatio” käyttöön kansalaisaloitteessa. Sisäministeriön näkemyksen mukaan kansalaisaloitteen tarkoittamassa uudessa sääntelymallissa olisi tosiasiallisesti kyse lainsäädännön muuttamisesta siten, että tarkemmin määrittelemättömällä sääntelytekniikalla kannabista koskeva nykyinen rikosoikeudellinen rangaistavuus poistettaisiin (pääsääntö). Tätä voidaan sisäministeriön mielestä kutsua myös ”dekri-

[1] Sisäministeriö 2022a.
[2] Sisäministeriö 2022b.
[3] Ks. KAA 2/2024 vp, aloitteen sisältö ja väliotsikko ”Sääntely on parempi kuin dekriminalisaatio”.

minalisaatioksi” termin laajassa merkityksessä, koska uuden sääntelyratkaisun pääasiallinen vaikutus oikeustilaan olisi sama. Käsiteltävä kansalaisaloite on siten pääosin asiallisesti sama kuin aikaisempi kansalaisaloite (KAA 5/2020 vp).[4]

Laillisen vaihdannan kohteena olevat tuotteet ja järjestäytynyt rikollisuus

Kansalaisaloitteen keskeisiä nimenomaisia ehdotuksia ovat ”[k]annabiksen käytön, hallussapidon, omatarveviljelyn, valmistuksen ja myynnin salliminen ikärajoin”, kannabiksen valmistuksen ja myynnin sääntelyjärjestelmän luominen, kannabiksen verottaminen sekä päihdyttävän ja muun kannabiksen erottelu ja määrittely lainsäädännössä. Kansalaisaloitteen mukaan uudessa sääntelykehyksessä säädettäisiin kannabiksen ”myynnin ikärajasta ja haittaverosta”; ”tuotteiden kontrolloinnista ja valvonnasta”; ”myyntipisteiden sijoittelusta” sekä ”markkinoinnin rajoituksista”.

Sisäministeriö haluaa **ensinnäkin** korostaa, että toisin kuin kansalaisaloitteessa annetaan ymmärtää, tämän tyyppinen sääntelymalli (rajoitetusti vapaa) ei itsessään poistaisi saman tai samankaltaisen tuotteen laitonta kaupankäyntiä. Järjestäytyneen rikollisuuden laiton kaupankäynti sinällään laillisella tuotteella (tai palvelulla) onkin yleistä, ja sen tavoitteena on lähes aina rikollisten oman lainvastaisesti hankitun taloudellisen hyödyn maksimoiminen. Esimerkkeinä voidaan mainita:

- korkeiden verojen ja vastaavien maksujen välttäminen (esim. alkoholi- ja tupakkatuotteiden laiton kauppa);
- omien hankkimiskulujen minimointi (esim. anastetun omaisuuden laiton kauppa);
- valmistukseen ja/tai kaupankäyntiin liittyvien rajoitusten kiertäminen saatavuuden parantamiseksi ja/tai suuremman kohdeyleisön tavoittamiseksi (esim. lääkevalmisteiden ja -aineiden sekä ampuma-aseiden laiton kauppa);
- tuotteen turvallisuuteen liittyvien kontrollien välttäminen ja kulujen minimointi (esim. määräystenvastaisten elintarvikkeiden ja kulutustavaroiden valmistus ja myynti);
- harmaa talous ja laillisen liiketoiminnan rakenteita hyödyntävä talousrikollisuus kilpailuedun saamiseksi ja oman liiketoiminnan voittojen maksimoimiseksi; ja
- immateriaalioikeuksien (esim. patentti ja tavaramerkki) tahallinen loukkaaminen oman tuotteen kehittämiseksi ja markkinoimiseksi.

Sisäministeriö pitääkin selvänä, että **kannabis tulisi olemaan jatkossakin merkittävä järjestäytyneen rikollisuuden laittoman kaupankäynnin kohde, vaikka aineen hallinto- ja rikosoikeudellinen huumausaineluokittelu ja siihen liittyvä rangaistavuus poistettaisiin** ja täyskiellon sijasta aineesta tulisi rajoitetusti vapaata.

Toiseksi sisäministeriön arvion mukaan kansalaisaloitteen **vähäisiin rajoituksiin perustuva sääntelymalli lisäisi merkittävästi järjestyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä kannabiksen ja samankaltaisten aineiden kaupassa**, koska aineen yleinen hyväksyttävyys lisääntyisi ja kysyntä kasvaisi. Lisäksi uusi sääntelymalli mahdollistaisi laittomasti tuotetun kannabiksen tai kannabiksen kaltaisen ja kannabiksen nimellä markkinoidun muun kielletyn aineen (esim. synteettiset huumausaineet) tuomisen kannabikselle tarkoitettuun lailliseen toimitusketjuun. Tällaisen laillisen liike- ja muun toiminnan puitteita hyödyntävän laittoman toiminnan valvonta olisi erittäin vaikeaa, ja tehokas valvonta vaatisi uudenlaisia valvontamekanismeja ja merkittäviä viranomaisresursseja.

Kannabis elinkeinona ja verotus

Kansalaisaloitteen mukaisessa sääntelymallissa kannabista myös verotettaisiin. Kansalaisaloitteessa katsotaan, että uusi sääntelymalli muun muassa ”loisi paljon työpaikkoja ympäri Suomen”,

[4] Vrt. Melander 2024, 15 k, jossa katsotaan, että kansalaisaloitteen mukainen ”laillistaminen” tarkoittaa ”dekriminalisaatiota” pidemmälle menevää lainsäädännön muuttamista.

”lisäisi verokertymää” ja olisi ”mainio tapa elvyttää taloutta”. Kansalaisaloitteessa ei kuvata tarkemmin mahdollista vero-oikeudellista sääntelyä, verotasoa tai veronkannon mekanismeja.

Ensinnäkin sisäministeriö arvioi, että kansalaisaloitteen sääntelymalli lisäisi merkittävästi kannabiksen yleistä hyväksyttävyyttä ja siten myös sen kulutusta eli käytännössä päihdekäyttöä. Tämä olisi sisäministeriön näkemyksen mukaan ristiriidassa kansallisen päihde- ja riippuvuusstrategian tavoitteiden kanssa. Kyseisessä strategiassa todetaan muun muassa seuraavaa:

> *Suomen huumausainepolitiikan tavoitteena on ollut huumausaineiden käytön ja levittämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä ja torjunnasta aiheutuvat terveydelliset, sosiaaliset ja yksilölliset haitat ja taloudelliset kustannukset jäävät mahdollisimman pieniksi. Huumausaineiden käytön haitat voivat liittyä käytetyn aineen lyhyt- ja pitkäaikaisvaikutuksiin, käyttötapoihin tai huumausainealakulttuuriin. Eri huumausaineiden käyttöön liittyvä fyysisen ja psyykkisen riippuvuuden ja muiden haittojen riski vaihtelee. Sosiaalinen riippuvuus tarkoittaa huumausaineiden käytön ympärille rakentunutta kaveripiiriä, josta voi olla vaikeaa irrottautua. Huumausaineisiin liittyy myös rikollisuutta ja se kytkeytyy usein väkivaltaan.*[5]

Toiseksi sisäministeriö korostaa strategian sisältöön ja yleisemmin huumausainepolitiikkaan viitaten, että ministeriön käsityksen mukaan kannabikseen ja sen käyttöön liitetyt haitat ja kustannukset eivät ole seurausta aineen muodollisjuridisesta huumausaineluokittelusta vaan aineen tosiasiallisesta luonteesta, käyttötavasta ja vaikutuksista. Muodollisjuridisen luokittelun muuttaminen ei siten muuttaisi tilannetta merkittävästi.

Kolmanneksi sisäministeriö haluaa kiinnittää huomiota veronkantoon. Yleisesti voidaan todeta, että pelkkä muodollinen sääntely ei varmista verotuloja, ja tehokas veronkanto edellyttää muun muassa verovelvollisen kykyä ja halua maksaa vero sekä toimivaa verovalvontaa ja (vero)rikostorjuntaa. Kun huomioidaan kannabiksen luonne ja kysyntä omanlaisena päihteenä sekä saatavuus laittomilla markkinoilla, **pyrkimys veronkiertoon olisi sisäministeriön arvion mukaan tavanomaisia tuotteita yleisempää,**[6] **mikä korostaisi tehokkaan verovalvonnan ja -rikostorjunnan välttämättömyyttä**.[7] Tehokas veronkanto edellyttäisi siten merkittävää uutta viranomaisresurssia, etenkin jos kannabis olisi ns. korkeasti verotettava tuote (vrt. alkoholin ja tupakan laiton kauppa), mihin kansalaisaloitteessa käytetty termi ”haittavero” näyttäisi viittaavan.[8]

Vaikutukset poliisin työmäärään ja resursseihin

Kansalaisaloitetta perusteellaan myös poliisin resurssien vapautumisella muun muassa toteamalla, että ”[k]annabiksen laillistaminen vapauttaisi poliisin resursseja haitallisten rikosten torjuntaan” ja että ”[k]ieltolaista huolimatta käyttö lisääntyy ja sitä kautta myös järjestäytyneen rikollisuuden tuotot, mikä lisää rikollisjärjestöjen valtaa. Ottamalla kannabismarkkinat pois rikollisilta voidaan heikentää rikollisjärjestöjä.”[9] Näiltä osin kansalaisaloitteen perustelut näyttäisivät viittavan kannabiksen vapauttamiseen sääntelystä kokonaan tai lähes kokonaan.

Toisaalta kansalaisaloitteen keskeisiä nimenomaisia ehdotuksia ovat ”[k]annabiksen käytön, hallussapidon, omatarveviljelyn, valmistuksen ja myynnin salliminen ikärajoin”, kannabiksen valmistuksen ja myynnin sääntelyjärjestelmän luominen, kannabiksen verottaminen sekä päihdyttävän ja muun kannabiksen erottelu ja määrittely lainsäädännössä. Nämä ehdotukset viittaavat uudenlaiseen, varsin tarkkaan sääntelyyn, joka edellyttäisi myös uudenlaista viranomaisvalvontaa.

Ensinnäkin sisäministeriö toteaa, että kansalaisaloitteen perustelut ja tavoitteet ovat edellä mainituilta osin yleisiä, täsmentymättömiä ja osin epäselviä, mikä aiheuttaa sen, ettei potentiaalisia vaikutuksia viranomaistoimintaan voida arvioida kovinkaan tarkasti.

---

[5] STM 2021, s. 22.
[6] Samansuuntaisesti ks. Syyttäjälaitos 2024, s. 3.
[7] Samansuuntaisesti ks. Verohallinto 2024. Ks. myös Valvira 2024, s. 1 - 2.
[8] Samansuuntaisesti ks. Syyttäjälaitos 2024, s. 2.
[9] Ks. KAA 2/2024 vp, väliotsikko ”Kieltolaki haaskaa poliisin aikaa ja lisää korruptiota”.

Toiseksi jos arvioinnin lähtökohdaksi otetaan poliisitoimi ja kansalaisaloitteen ehdotus, jonka mukaan ”[k]annabiksen käyttö, hallussapito, omatarveviljely, valmistus ja myynti sallitaan ikärajoin”, sisäministeriö haluaa korostaa seuraavaa.

Vaikka poliisin tilastointijärjestelmän avulla ei ole mahdollista erotella nimenomaan kannabista koskevia poliisin tutkimia juttuja (huumausainerikoksia ja huumausaineen käyttörikoksia) tai valvonta- ja hälytystoimen tehtäviä, ja asiasta ei siten ole saatavilla tarkkaa tilastotietoa, **sisäministeriö arvioi, että nykytilanteessa kannabis muodostaa itsenäisen perusteen poliisin virkatehtävälle vain hyvin harvoin**.[10] Toisin sanoen esimerkiksi poliisin tutkimissa jutuissa huumausaineen käyttörikokseen liittyy hyvin usein joku toinen rikos (yleisimmin rattijuopumus) ja jos käyttörikos on jutun ainut rikos, on se lähes poikkeuksetta tullut ilmi poliisin muun kuin nimenomaan kannabista koskevan valvonta- ja hälytystoimen tehtävän yhteydessä (esim. kotihälytykset tai muu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriö). Poliisi suorittaa myös huumausaineiden katukaupan valvontaa, mutta valvonta keskittyy huumausaineiden myyntiin, välitykseen ja muuhun levitykseen.

Helsingin poliisilaitos on todennut nyt käsiteltävää kansalaisaloitetta koskevassa lausunnossaan muun muassa seuraavaa:

> *Huumausainerikollisuus on lähtökohtaisesti piilorikollisuutta, joka tulee pääsääntöisesti poliisin tietoon poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten muiden tehtävien yhteydessä. Poliisin rikostutkintatoimenpiteiden lisäksi suuri osa mainituista kannabiksen kasvatuspaikoista tulee ilmi esimerkiksi häiriö ja kotihälytystehtävien sekä kansalaisten antamien vihjeiden tarkistamisen yhteydessä. Poliisi ei siten suuntaa mittavissa määrin resursseja tavanomaisten kannabiskasvien kasvattamispaikkojen selvittämiseen eikä myöskään kasvien hävittämiseen.*
>
> *Lakialoitteen toteutuminen ei poliisilaitoksen käsityksen mukaan johtaisi poliisin resurssien vapautumiseen eikä poliisin tehtävien vähentymiseen. Päinvastoin poliisin tehtävien määrä saattaisi määrällisesti lisääntyä huumausaineiden käytön ja kysynnän kasvun sekä vahvistuvan järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan myötä.*
>
> *Edelleen on huomattava, että nykyinen sääntelymalli mahdollistaa sen, että kannabikseen liittyvien rikostutkintojen kautta voidaan päästä laajempien huumausaineiden levitys- ja maahantuontiorganisaatioiden jäljille ja selvittää yleensä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä rikoskokonaisuuksia.*[11]

Sisäministeriö yhtyy Helsingin poliisilaitoksen yllä lainattuun käsitykseen ja korostaa kansalaisaloitteessa **ehdotetun sääntelymallin enemminkin parantavan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä samalla kuin poliisin toimintaedellytykset heikkenisivät. Seurauksena myös poliisin resurssien tarve kasvaisi**.[12]

Merkinnät poliisin tietojärjestelmissä ja syrjäytyminen

Kansalaisaloitteessa todetaan poliisin tietojärjestelmien merkintöihin ja syrjäytymiseen liittyen muun muassa seuraavaa:

> *Laittomien päihteiden käyttörikokset Suomessa koskevat suurimmalta osin kannabista. Nykyisen lainsäädännön perusteella merkintä käyttörikoksesta säilyy poliisin tietojärjestelmässä viisi vuotta. Käyttömerkintä haittaa etenkin nuorten tulevaisuutta ja voi syrjäyttää estämällä esimerkiksi kouluttautumista tai työllistymistä. Tämä voi myös kannustaa syrjäytettyä osallistumaan laittomaan päihdekauppaan toimeentulonsa turvaamiseksi.*[13]

Ensinnäkin sisäministeriö toteaa, että Poliisihallitukselta saadun tiedon mukaan poliisin tilastointijärjestelmä eri erottele huumausaineen käyttörikoksia käytetyn huumausaineen mukaan. Toisin sanoen sisäministeriö ei voi vahvistaa kansalaisaloitteen väitettä, jonka mukaan suurin osa poliisin tietoon

---

[10] Ks. myös Poliisihallitus 2024a, s. 9.
[11] Helsingin poliisilaitos 2024, s. 2.
[12] Ks. myös ks. Syyttäjälaitos 2024, s. 2; Poliisihallitus 2024, s. 8; Valvira 2024, s. 1 - 2.
[13] Ks. KAA 2/2024 vp, alaotsikko ”Kieltolaki lisää epätasa-arvoa ja mielivaltaa”.

tulleista huumausaineen käyttörikoksista koskisi kannabista.[14] Huumausaineen käyttörikos -merkinnän yleisen poistamisen osalta sisäministeriö viittaa Poliisihallituksen asiantuntijalausunnossa lausuttuun.[15]

Toiseksi sisäministeriön toistaa aikaisemmassa asiantuntijalausunnossaan todetun seuraavilta osin:

> *– – Tietojärjestelmiin tehtävillä merkinnöillä on laissa säädetty ja poliisin lakisääteisten tehtävien toteuttamista tukeva tarkoitus. Tietojärjestelmiin tallennetun tiedon käyttötarkoitukset esimerkiksi turvallisuusselvityksissä ovat vakiintuneet. Kansalaisaloitteen arvioinnissa on perusteltua muistaa, että tietojärjestelmissä olevan tiedon merkityksellisyyden arvioinnin tekee viime kädessä työnantaja tai oppilaitos arvioidessaan työtä tai opiskelupaikkaa hakevan valintakelpoisuutta. Kansalaisaloitteessa ei esitetä asiaperusteita sille, miksi työnantajalta tai oppilaitokselta pitäisi evätä mahdollisuus tehdä harkinta mahdollisimman täydellisin tiedoin. Viime kädessä huumausaineiden käyttäjällä on vapaan harkintansa perusteella mahdollisuus tehdä päätös syyllistyä tai olla syyllistymättä rikokseen.*
>
> *Huomiota tulisi myös kiinnittää poliisitoiminnassa syntyneiden tietojen säilyttämistä ja poistamista koskeviin säännöksiin sekä turvallisuusselvityksissä käytettäviä tietoja rajaaviin säännöksiin . Yksinkertaistaen kyse on siitä, ettei poliisin tietojärjestelmän merkintä henkilön mahdollisesta kannabiksen käytöstä säily ikuisesti ja tietojen käytettävyyttä turvallisuusselvityksissä on rajattu muun muassa ajallisesti.*[16]
>
> *– –*
>
> *– – Sisäministeriö korostaa, että poliisin tietojärjestelmissä käsiteltävien tietojen käytöstä ja säilytysajoista on säädetty tarkkarajaisesti laissa ja että tietojärjestelmien merkitys poliisin operatiiviselle toiminnalle on kriittinen. Useat esimerkiksi päivittäistoiminnan johtamiseen, ohjaamiseen ja seuraamiseen; sisäiseen tiedonvälitykseen ja tilannekuvaan; vaikuttavuuden arviointiin sekä tietosuojaan ja laillisuusvalvontaan liittyvät syyt muodostavat ehdottoman esteen sille, että poliisi hoitaisi johonkin tiettyyn asiaryhmään kuuluvia virkatehtäviä operatiivisten tietojärjestelmien ”ulkopuolella” tai että tiedot tallennettaisiin tietojärjestelmään kyseisen tietojärjestelmän tavanomaisesta käyttötavasta poikkeavalla tavalla.*[17]

Kolmanneksi sisäministeriö korostaa, että tietojärjestelmien merkintöjen kannalta oleellista ei ole niinkään kannabiksen hallinto- ja rikosoikeudellinen luokittelu huumausaineeksi (tai muuksi kielletyksi aineeksi) vaan se, liittyykö tapaukseen joku poliisin virkatehtävä. Kuten edeltä käy ilmi, kannabiksen käyttö on erittäin harvoin itsenäinen syy poliisin tehtävälle. Näin ollen sisäministeriö arvioi, että vaikka lainsäädäntöä muutettaisiin siten, ettei kannabiksen käyttöä koskevista huumausaineen käyttörikoksista syntyisi merkintää poliisin tietojärjestelmiin, lähes kaikki vastaavat tapaukset näkyisivät poliisin tietojärjestelmissä myös jatkossa jonain muuna tutkinnan asiana (esim. rattijuopumus) ja/tai valvonta- ja hälytystoimen asiana (esim. kotihälytykset, häiriökäyttäytymiset sekä muut yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöt).

Lääkkeellinen käyttö ja niin sanottu itselääkintä

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) on todennut omassa asiantuntijalausunnossaan muun muassa seuraavaa: ” – – kannabiksen päihdekäytön sallimista ei mitenkään voi perustella lääketieteellisellä tarpeella”.[18] Tämä lähtökohta on sisäministeriön näkemyksen mukaan äärimmäisen tärkeä.

Lisäksi sisäministeriö viittaa aikaisempaan asiantuntijalausuntoonsa, jossa on todettu niin sanotun itselääkinnän ja lääkkeellisen käytön osalta seuraavaa:

> *Lääkkeiden ja niiden käytön tarkoituksenmukaisuudesta ja turvallisuudesta sekä lääkkeiden asianmukaisesta valmistuksesta ja saatavuudesta säädetään Suomessa lääkelailla (395/1987) ja sen nojalla annetuilla asetuksilla ja määräyksillä sekä Euroopan unionin lääkkeitä koskevin*

---

[14] Kansalaisaloitteessa viittaan (loppuviite 16) THL:n blogikirjoitukseen (13.2.2018), jossa todetaan, että ”[k]äyttörikokset koskevat suurimmaksi osaksi kannabista”. Blogikirjoituksessa ei mainita väitteen tarkempaa lähdettä.
[15] Poliisihallitus 2024, s. 10 ja liite 2.
[16] Sisäministeriö 2022a, s. 4.
[17] Sisäministeriö 2022a, s. 8 - 9.
[18] Fimea 2024, s. 1 ja 3; ks. myös THL 2024, s. 4.

> *direktiivein. Huumausainelain ja siihen liittyvien rikoslain säännösten säätämisen tarkoitus on täysin erilainen verrattuna lääkelakiin. Huumausainelainsäädännön muutosten perustelu huumausaineiden lääkkeellisellä käytöllä sekoittaa tarpeettomasti kahden toisistaan erillisen lainsäädäntöalan välistä rakennetta. Sisäministeriön näkemyksen mukaan kansalaisaloitteen yksinomaan huumausainepolitiikkaan ja rikosoikeudelliseen rangaistavuuteen liittyvät muutosehdotukset ja niihin liittyvä keskustelu on syytä pitää erossa lääkepolitiikasta.*[19]

Sisäministeriö haluaa myös korostaa Poliisihallituksen tavoin, etteivät poliisi tai poliisin toimenpiteet ole esteenä kannabiksen käyttäjän hoitoon hakeutumiselle tai hoitoon pääsylle.[20]

2.3 Eräitä muita huomioita kansalaisaloitteesta

Kannabis ja liikenneturvallisuus

Kansalaisaloitteessa ei tarkastella ehdotetun sääntelymallin vaikutuksia liikenneturvallisuuteen, vaikka ne ovat sisäministeriön käsityksen mukaan oleellisia. Ensimmäisenä esimerkkinä voidaan mainita Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kansalaisaloitetta koskeva asiantuntijalausunto, jossa on todettu muun muassa seuraavaa:

> *– –. Itse ilmoitettu kannabiksen vaikutuksen alaisena ajaminen ei näytä lisääntyneen laillistamisen myötä, mutta on todennäköistä, että kuljettajien, joiden veressä on THC:tä, määrät ovat lisääntyneet laillistamisen jälkeen. Huomionarvoista on, että yksikään artikkeleista ei osoittanut laskua liikennehaittojen indikaattoreissa.*[21]

Toiseksi esille voidaan nostaa varsin laaja-alainen ja tuore Liikenne- ja viestintäviraston (Traficom) kirjallisuuskatsaus, jossa on arvioitu kannabiksen vaikutuksia liikenneturvallisuuteen esimerkiksi seuraavasti:

> *Tähän kirjallisuuskatsaukseen sisällytettyjen tutkimusten perusteella voidaan sanoa, että varsinkin kannabiksen viihdekäytön laillistamisen johtaisi liikenneturvallisuuden heikkenemiseen. Samoin viihdekäytön dekriminalisaatio saattaa johtaa kannabiksen käytön yleistymiseen, päihtyneenä ajamisen yleistymiseen ja siten vaikuttaa haitallisesti liikenneturvallisuuteen. Liikenneturvallisuuden kannalta kaikki kannabiksen käyttöä Suomessa lisäävät lakimuutokset ovat haitallisia, joskin niiden vaikutusten kokoluokkaa on vaikea arvioida Pohjois-Amerikkalaisten tutkimusten perusteella.*[22]
>
> *– –*
>
> *Tutkimusnäytön pohjalta on kiistaton tosiasia, että kannabis keskushermostoon vaikuttavana psykoaktiivisena aineena alentaa ihmisen kognitiivista suorituskykyä ja siten heikentää ajokykyä.*[23]

Sisäministeriön arvion mukaan ehdotettu sääntelymalli lisäisi merkittävästi kannabiksen päihdekäyttöä, mikä edelleen **vaikuttaisi haitallisesti liikenneturvallisuuteen**.[24]

Kannabis ja ajoterveys

Päihteiden käyttäminen liikenteessä on myös ajoterveyskysymys riippumatta siitä, onko päihdyttävä aine luokiteltu muodollisesti huumausaineeksi. Keskeisin lainsäädäntö on tiivistetty alle.

> Ajokorttilaissa (386/2011) säädetään ajo-oikeutta koskevista terveysvaatimuksista. Ajokorttiluvan myöntämisestä ja ajo-oikeuden haltijan ajoterveydentilan ja ajokunnon valvonnasta säädetään ajokorttilaissa. Ajokorttilain 12 §:n mukaan ajokorttiluvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija täyttää ajokortin terveysvaatimukset. Ajokorttilain 17 ja 18 §:ssä säänneltyjen ajokortin terveysvaatimusten täyttyminen edellyttää tietyn tasoisen näkö- ja kuulokyvyn lisäksi sitä, ettei hakijalla ole ajokorttidirektiivin (2006/126/EY) III liitteessä mainittua vikaa, sairautta tai

[19] Sisäministeriö 2022a, s. 6.
[20] Poliisihallitus 2024a, s. 9.
[21] THL 2024, s. 3.
[22] Traficom 2024, s. 2.
[23] Traficom 2024, s. 25.
[24] Samansuuntaisesti ks. Syyttäjälaitos 2024, s. 3. Ks. myös THL 2024, s. 3.

vammaa, joka olennaisesti heikentää hänen kykyään toimia ajoneuvon kuljettajana. Ajokorttilain 17 §:n 2 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto on antanut määräyksen terveysvaatimusten täyttymisen tutkimiseksi ja ajoterveyden arvioimiseksi tehtävistä tarkastuksista ja niiden sisällöstä.

Ajokorttidirektiivin liitteen III (moottoriajoneuvon kuljettamiseen vaadittavaa fyysistä ja henkistä suorituskykyä koskevat vähimmäisvaatimukset) 15.0 kohdassa (huumeet ja lääkkeet; väärinkäyttö) todetaan, että ajokorttia ei saa antaa eikä uudistaa hakijoille tai kuljettajille, jotka ovat riippuvaisia keskushermostoon vaikuttavista aineista tai jotka, olematta niistä riippuvaisia, käyttävät niitä säännöllisesti, riippumatta siitä, minkä luokan ajokortista on kyse. Liitteen 15.1. kohdassa (huumeet ja lääkkeet; säännöllinen käyttö) todetaan, että ajokorttia ei saa antaa eikä uudistaa hakijoille eikä kuljettajille, jotka säännöllisesti käyttävät sellaisia missä tahansa muodossa olevia keskushermostoon vaikuttavia aineita, jotka käytettyinä määrinä voivat haitata ajoturvallisuutta. Tätä sovelletaan kaikkiin lääkkeisiin tai lääkeyhdistelmiin, jotka voivat vaikuttaa ajokykyyn.

Ajokorttilain 21 §:n 1 momentin mukaan sen estämättä, mitä tietojen salassapitovelvollisuudesta säädetään, lääkärin on ilmoitettava poliisille, jos hän toteaa, ettei ajokorttiluvan hakija tai ajo-oikeuden haltija enää täytä 17 tai 18 §:ssä säädettyjä terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden käytön tai terveydentilan muun kuin tilapäisesti tapahtuneen heikentymisen takia. Lisäksi 21 §:n 2 momentin mukaan sen estämättä, mitä tietojen salassapitovelvollisuudesta säädetään, sairaanhoitajalla ja terveydenhoitajalla on oikeus ilmoittaa poliisille, ettei ajokorttiluvan hakija tai ajo-oikeuden haltija enää täytä 17 tai 18 §:ssä säädettyjä terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden käytön takia.

Ajokorttilain 64 §:ssä säännellään ajokieltoon määräämisen perusteista. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan poliisin on määrättävä ajo-oikeuden haltija ajokieltoon, jos hän ei enää täytä ajokorttilain 12 §:ssä säädettyjä ajokorttiluvan myöntämisen edellytyksiä, joita ovat muun muassa ajokortin terveysvaatimukset. Jos poliisille toimitetussa lääkärinlausunnossa todetaan, että ajo-oikeuden haltija ei täytä ajokortin terveysvaatimuksia, ajo-oikeuden haltija on määrättävä ajokieltoon.

Edellä mainittuun viitaten **sisäministeriö haluaa korostaa, ettei kannabiksen hallinto- ja rikosoikeudellinen luokittelu (huumausaine v. muu päihde) tai sen muuttaminen vaikuta ajoterveysvaatimuksiin**.

Vaikutukset nuoriin ja lapsiin

Kansaisaloitteen perusteella nykyinen erittäin tiukka sääntelykehys parantaisi alaikäisten mahdollisuuksia hankkia kannabista. Kansalaisaloitteessa esimerkiksi todetaan, että ”[a]laikäisen voi olla helpompaa ostaa kannabista kuin alkoholia, sillä katu- tai internetkauppiailla ei ole ikärajoja”.[25] Hieman yleistäen voidaan todeta, että kansalaisaloitteessa käytännössä esitetään tiukan kontrollipolitiikan lähtökohtaisesti parantavan politiikan kohteena olevan tuotteen saatavuutta erityisesti alaikäisille ja nuorille.

Sisäministeriö katsoo, että väite on perustelematon. Nykyisellään kyse on siitä, että kannabiksen myynti tai muu luovuttaminen on lähtökohtaisesti kielletty. Kielto koskee kaikkia tilanteita – siis myös myyntiä lapsille ja nuorille – ja sitä on tehostettu kohtalaisen ankaran rikosoikeudellisen rangaistuksen uhalla. Sisäministeriö ei pidä uskottavana, että nykyisestä täyskiellosta ja rangaistusuhasta piittaamatta huumausaineita myyvät toimijat luopuisivat kannabiksen myynnistä alaikäisille, jos myyntiä koskeva täyskielto poistettaisiin, rangaistusuhkaa lievennettäisiin ja täyskiellon tilalle tulisi laillista myyntiä koskeva ikärajaan pohjautuva rajoitus.

Lisäksi sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei kansalaisaloitteessa kuvata tarkemmin, miten ikäperusteisiin rajoituksiin pohjautuva sääntelymalli ja sen valvonta olisi tarkoitus toteuttaa käytännössä. Esimerkiksi olisiko kyse pääasiassa myyjien harjoittamasta omavalvonnasta vai viranomaisvalvonnasta tai kohdistuisiko kielto ja mahdollinen rangaistusuhka myyjään, alaikäiseen ostajaan vai

[25] Ks. KAA 2/2024 vp, väliotsikot ”Tavoitteet” ja ”Kieltolaki lisää päihteen saatavuutta alaikäisille”.

molempiin.[26] Näin ollen tämän tyyppisen kontrolliratkaisun vaikutuksia ei voida tässä yhteydessä arvioida tarkemmin.

Rinnastaminen alkoholiin ja tupakkaan

Kansalaisaloitetta perustellaan muun muassa vertaamalla kannabista alkoholiin ja tupakkaan. Sisäministeriö toteaa, ettei alkoholin tai tupakan haitallisuudesta voi tehdä suoraan sellaista päätelmää, mikä puoltaisi kannabiksen nykyisen sääntelykehyksen purkamista. Jos hyväksytään hypoteettinen oletus, että kannabiksen käytöstä aiheutuvat haitat olisivat alkoholin ja tupakan vastaavia haittoja pienempiä, niin kokonaishaitat yhteiskunnalle joka tapauksessa lisääntyisivät, jos kannabiksen päihdekäyttö lisääntyisi. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on omassa asiantuntijalausunnossaan tuonut aiheellisesti esille sen, että kannabiksen käyttö ei yleensä korvaa alkoholin käyttöä vaan tulee sen rinnalle.[27]

Kannabiksen käytön yleisyys

Kansalaisaloitetta perustellaan myös viittaamalla kannabiksen käytön yleisyyteen ja käytön kasvuun. Sisäministeriö huomauttaa, että Suomessa on myös muita varsin yleisiä ja rangaistusasteikoltaan lieviä rikoslajeja ja yksistään tietyn rikoslajin yleisyydestä tai kasvusta ei voi tehdä sellaista päätelmää, että kyseinen kriminalisointi olisi yhteiskunnan kannalta epäonnistunut tai tarpeeton.

2.4 Kansainväliset kokemukset

Arvioinnin lähtökohtia

Sisäministeriöllä **ei ole tiedossa sellaista tieteellisesti pätevää tutkimusta tai vastaavaa selvitystä, jonka tuloksista voisi tehdä luotettavia johtopäätöksiä kansalaisaloitteessa tarkoitetun ja varsin yleisellä tasolla kuvatun sääntelymallin vaikutuksista nimenomaan Suomessa**.[28] Tämä on sisäministeriön käsityksen mukaan seurausta ensinnäkin siitä, että tutkimusaihe- ja asetelma on yleisesti ottaen vaikea. Rikollisuus pyrkii toimimaan piilossa, ja huumausaineiden ja muiden päihteiden yhteiskunnalliset vaikutukset perustuvat useisiin toisiinsa vaikuttaviin tekijöihin. Aiheen tutkiminen edellyttäisi useita eri asetelmista tehtyjä laaja-alaisia tutkimuksia pitkän aikavälin kuluessa. Toiseksi Suomen yhteiskunta- ja oikeusjärjestys eroaa periaatteellisella tavalla esimerkiksi Pohjois-Amerikan järjestelmistä. Näin ollen tietyn valtion tai tietyn lainkäyttöalueen kokemukset esimerkiksi kannabiksen laillistamisesta eivät ole siirrettävissä suoraan Suomeen. Kolmanneksi saatavilla olevat selvitykset kuvaavat yleensä eri tekijöiden (muuttujien) välisiä oletettuja yhteyksiä (korrelaatio), joista ei voi yksistään tehdä luotettavia päätelmiä eri tekijöiden syy-seuraussuhteista (kausaliteetti) eli sitä, mikä tekijä on aiheuttanut minkin seurauksen.

Edellä mainituista rajoitteista huolimatta sisäministeriö on pyrkinyt jäljempänä arvioimaan tarkemmin kahta laajaa selvitystä kannabiksen laillistamisen vaikutuksista Kanadassa ja Yhdysvalloissa. Lisäksi sisäministeriö on valiokunnan pyynnöstä tutustunut Law Enforcement Action Partnership -järjestön (LEAP; ks. LawEnforcementActionPartnership.org) edustajan Neil Woodsin valiokunnalle antamaan asiantuntijalausuntoon.

Sisäministeriö on tarkastellut selvityksiä vain oman toimialansa ja erityisesti rikostorjunnan näkökulmasta. Laajempaa näkökulmaa edustaa esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) asiantuntijalausunto, jossa on tarkasteltu olemassa olevaa tutkimuskirjallisuutta kootusti. Merkittäviä havaintoja ovat esimerkiksi laillistamisen vaikutukset kannabiksen käytön lisääntymiseen, tarve pidempikestoiselle vaikutusten seurannalle sekä vaikutukset liikenneturvallisuuteen.[29] Sisäministeriö pitää näitä THL:n arvioita oleellisina ja luotettavina.

---

[26] Kannabiksen hankkimisen rangaistavuuden problematiikka on käsitelty sisäministeriön aikaisemmassa asiantuntijalausunnossa. Ks. sisäministeriö 2022a, s. 6.
[27] THL 2024, s. 2.
[28] Samansuuntaisesti ks. Poliisihallitus 2024b, s. 2. Ks. myös THL 2024, s. 4, jossa kritisoidaan olemassa olevien tutkimusten suppeaa näkökulmaa ja keskittymistä käytön yleisyyteen ja terveysvaikutuksiin.
[29] THL 2024, s. 3.

Kanada

Ministereiden asettama riippumaton asiantuntijaryhmä on arvioinut kannabiksen laillistamisen ja sääntelyn (vuonna 2018 voimaan tullut ns. kannabislaki) vaikutuksia Kanadassa. Ryhmä oli asetettu syyskuussa 2022, ja ryhmän loppuraportti[30] (”final report of the expert panel”) julkaistiin maaliskuussa 2024.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan loppuraportin keskeisimmät sisäministeriön toimialaa koskevat havainnot[31] voidaan tiivistää seuraaviin kohtiin:[32]

1) Kanadan sääntelyn yhtenä päätarkoituksena on ollut korvata rikollisten hallinnassa olevat laittomat kannabismarkkinat laillisilla ja säännellyillä kannabismarkkinoilla (”displacement of the illicit market”). Loppuraportin mukaan tavoitteen mukaisessa siirtymässä oli tapahtunut merkittävää edistymistä. Toisaalta raportissa myös huomautetaan, että arviot perustuvat toimijoiden omiin ilmoituksiin, mikä voi näkyä laittoman toiminnan ali-ilmoittamisena ja siten laittomien markkinoiden koon arvioimisena todellisuutta pienemmäksi.

2) Aikuisista kannabiksen käyttäjistä osa oli siirtynyt hankkimaan kannabiksen laillisista lähteistä. Laillisen kannabiksen ”vahvuus” oli kasvussa. Lasten kannabismyrkytyksiä koskevat ilmoitukset olivat lisääntyneet.

3) Laillisten kannabismarkkinoiden ulkopuolinen rikollinen toiminta oli jatkunut. Erityistä huolta aiheuttavat kannabista tuottavat järjestäytynyt rikollisuus ja rikollisverkostot sekä laittomat kauppapaikat tietoverkossa.

4) Kannabiksen vaikutuksen alaisena ajaminen oli edelleen merkittävä ongelma.

5) Valvonta oli heikentynyt, ja valvontaan tulisi panostaa nykyistä enemmän. Valvonta ei saisi olla yksistään lainvalvontaviranomaisten vastuulla. Loppuraportin mukaan valvonnan heikentyminen oli seurausta lainvalvontaviranomaisten muuttuneista prioriteeteista, toiminnan uudelleen kohdentamisesta, liian vähäisistä resursseista ja toimivalta-aukoista.

6) Osa yksilöön kohdistuvista ”negatiivisista sosiaalisista vaikutuksista” oli vähentynyt. Tämä oli seurausta kannabikseen käyttöön liittyvien rikosten merkittävästä laskusta, mikä oli vähentänyt [ilmeisesti kannabiksen käyttäjien] vuorovaikutusta rikosoikeusjärjestelmän kanssa.

Ensimmäisten kohtien (1–5) osalta sisäministeriö toteaa, että loppuraportin havainnot näyttäisivät tukevan sisäministeriön tässä lausunnossa aikaisemmin esittämiä arvioita (ks. jaksot 2.2 ja 2.3). Toisin sanoen esimerkiksi kannabiksen käyttö lisääntyisi tai ei ainakaan vähentyisi, järjestäytynyt rikollisuus jatkaisi toimintaansa hyödyntäen erityisesti laittomien ja laillisten markkinoiden rajapintoja sekä valvontaan tarvittaisiin nykyistä enemmän panostusta ja resursseja.

Viimeinen kohta (6) koskee loppuraportin perusteella sellaisten negatiivisten vaikutusten vähentymistä, jotka ovat seurausta kannabiksen käyttöön liittyvästä rikosprosessista. Sisäministeriön käsityksen mukaan loppuraportin perusteella ei ole kaikilta osin selvää, mitä nämä vaikutukset ovat ja miten eri vaikutusten haitallisuutta ja hyötyjä on **kokonaisuutena arvioitu**.

> Esimerkiksi loppuraportin luvun 1 tiivistelmän perusteella vaikutuksilla tarkoitettaisiin yksilöön kohdistuvia vaikutuksia.[33] Hieman ristiriitaisesti samaa aihetta varsinaisesti käsittelevässä luvussa 10 negatiivisilla vaikutuksilla viitataan yhteiskuntaan kohdistuviin sellaisiin taloudellisiin

[30] Government of Canada 2024.
[31] Ks. erit. Government of Canada 2024, luku 1 (“Executive summary”), kohta “Key issues” ja luku 10 (”Criminal activity and displacement of the illicit market”).
[32] Ks. myös Poliisihallitus 2024b, s. 2.
[33] Government of Canada 2024, s. 2. Ks. myös Government of Canada 2024, luku 8 (s. 53), jonka perusteella kyseessä olisivat nimenomaan yksilöön kohdistuvat haitalliset vaikutukset, kuten stigmatisaatio ja haitalliset vaikutukset perherakenteisiin, työpaikkaan, matkustamiseen ja asunnon hankkimiseen.

> vaikutuksiin (kustannuksiin), jotka syntyvät kannabis-liitännäisten rikosten käsittelystä rikosprosessissa.[34] Tässä yhteydessä yhteiskunnalle aiheutuvien kustannusten lasku nähdään positiivisena. Samanaikaisesti loppuraportissa kannustetaan panostamaan kannabiksen valvontaan aikaisempaa enemmän eli käytännössä käyttämään enemmän yhteiskunnan taloudellisia resursseja myös rikosprosessiin.[35]

Edellä mainittuun viitaten **sisäministeriön toteaa ensinnäkin yleisesti**, että tämän tyyppisellä hallinto- ja rikosoikeudellisella sääntelyllä on aina erilaisia vaikutuksia ja tietty vaikutus voi olla samanaikaisesti sekä hyödyllinen että haitallinen riippuen siitä, kenen kannalta asiaa arvioidaan ja miten eri seuraukset arvotetaan. Esimerkiksi rikosprosessin keskeisenä funktiona on toteuttaa rikosvastuusta ja aiheuttaa tekoon nähden oikeasuhtaisia ”negatiivisia vaikutuksia” (esim. rangaistus) rikokseen syyllistyneelle. Minkään rangaistavaksi säädetyn teon dekriminalisointia ei voi sisäministeriön käsityksen mukaan perustella yksistään tai edes pääasiassa näillä rikosprosessin yleisiin ydinfunktioihin kuuluvilla suorilla tai välillisillä vaikutuksilla. Jos tällainen pääasiallinen perustelu hyväksyttäisiin, se soveltuisi lähtökohtaisesti kaikkien rangaistavaksi säädettyjen tekojen (rikosten) dekriminalisointiin.

Toiseksi loppuraportin vaikutusarviointi näyttäisi pohjautuva oletukselle, jonka mukaan on olemassa selvästi erillisiä hyväksyttäviä kannabikseen liittyviä tekoja ja paheksuttavia kannabikseen liittyviä tekoja ja että yhteiskunnan resurssit ja kontrolli pitää ja voidaan ikään kuin ennakollisesti kohdentaa yksinomaan jälkimmäiseen ryhmään tekoja. Sisäministeriö pitää oletusta epärealistisena. Todellisuudessa etenkin järjestäytynyt rikollisuus pyrkii toimimaan laillisen liiketoiminnan rakenteissa tai muuten piilossa, ja tehokas viranomaiskontrolli – jos sellaista pidetään tarkoituksenmukaisena – edellyttää aina jossain määrin puuttumista[36] myös sellaiseen toimintaan, joka on jälkikäteen arvioituna kriminaalipoliittisesti ja rikosoikeudellisesti vähemmän paheksuttavaa tai jopa täysin laillista.

Yhdysvallat

Yhdysvaltalainen National Academies of Sciences, Engineering and Medicine on julkaissut Yhdysvaltojen kannabispolitiikan vaikutuksia käsittelevän raportin[37] (”consensus study report”) vuonna 2024. Raportin näkökulmana on kansanterveys ja ”health equity”, joka voidaan sisäministeriön mielestä kääntää esimerkiksi kansanterveydelliseksi tasapuolisuudeksi tai oikeudenmukaisuudeksi.[38]

Sisäministeriö toteaa, että raportin näkökulman takia raportti menee merkittäviltä osin sisäministeriön toimialan ulkopuolelle. Lisäksi sisäministeriön käsityksen mukaan Suomen ja Yhdysvaltojen erot ovat poikkeuksellisen merkittäviä etenkin raportin näkökulmasta (esim. sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä) tarkasteltuna. Näillä perusteilla **sisäministeriö arvioi, että raportti ei sisällä sellaista sisäministeriön toimialan kannalta merkityksellistä tietoa, jota voisi hyödyntää kansalaisaloitteen ehdotusten arvioinnissa**.

Neil Woodsin asiantuntijalausunto lakivaliokunnalle 27.2.2025

Lausunnonantaja kertoo olevansa entinen poliisi Englannin Derbyshiren poliisivoimista sekä Law Enforcement Action Partnership (LEAP) -järjestön hallituksen jäsen. Sisäministeriön näkemyksen mukaan seuraava lausunnon kannanotto on ministeriön toimialan näkökulmasta oleellisin:

> *Vaikka laittomien markkinoiden kanssa tehokkaasti kilpailevien säänneltyjen markkinoiden luominen vie aikaa, olemme havainneet, että oikeudellinen sääntely ajaa laittomat markkinat lopulta alas, koska lailliset markkinat tarjoavat turvallisempia ja laadukkaampia tuotteita, joita kuluttajat pitävät parempina.*[39]

---

[34] Government of Canada 2024, s. 60 (ks. erit. alaviite 32).
[35] Government of Canada 2024, s. 3 ja 63.
[36] Esim. tietyn toiminnan luvanvaraisuus sekä viranomaisen hallinnollinen valvonta ja tarkastukset.
[37] NASEM 2024.
[38] Raportissa käsite ”health equity” on määritelty seuraavasti: ”– – refers to creating systems in which all people have an equal opportunity to achieve their health potential” ja “– – , and no one is disadvantaged from achieving this potential because of social position or any other socially defined circumstance”. Ks. NASEM 2024, s. 4 ja 185.
[39] Woods 2025, s. 2.

Esitetty väite on sisäministeriön arvion mukaan virheellinen. Kuten edellä esitetyistä esimerkeistä käy ilmi (ks. jakso 2.2, väliotsikko ”Laillisen vaihdannan kohteena olevat tuotteet ja järjestäytynyt rikollisuus”), järjestäytynyt rikollisuus pyrkii tyypillisesti hyödyntämään laillisen liiketoiminnan rakenteita ja rajapintoja sekä esimerkiksi käymään kauppaa myös niin sanotuilla laillisilla tuotteilla. Tätä näkemystä korostetaan muun ohella esimerkiksi Europolin viimeisimmässä vakavan ja järjestäytynen rikollisuuden uhka-arviossa 2025, jossa asia on tiivistetty seuraavasti:

> *The infiltration of the legitimate business world is a key enabling tactic in the strategies of criminal networks. The abuse of legal business structures (LBS) is a multi-functional tool to support, disguise, or facilitate any form of criminal activity and to launder its proceeds. All business sectors are at risk, to varying degrees, in all crime areas.*[40]

Lisäksi Europol on katsonut nimenomaan huumausaineiden ja kannabiksen (”herbal cannabis”) salakuljetuksen asiayhteydessä, että rikolliset pyrkivät hyödyntämään niitä markkinoita, jotka ovat jossain muodossa dekriminalisoineet kannabiksen.[41]

Neil Woodsin asiantuntijalausunnossa on viitattu myös muutamaan tutkimukseen, joissa on selvitetty kannabiksen laillistamisen ja käytön yleisyyden/yleistymisen välistä yhteyttä. Paras asiantuntemus tällaisten tutkimusten (ml. menetelmät ja tulokset) arvioimiseen on sisäministeriön käsityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä ja sen hallinnonalalla. Sisäministeriö toteaa kuitenkin yleisesti, että Woodsin viittaamien yksittäisten tutkimustulosten sijasta tulisi pyrkiä muodostamaan monipuolisempi ja luotettavampi kokonaiskuva arvioimalla laajemmin samaa aihetta koskevien tutkimusten sarjaa. Olisi tärkeää, että arvioinnissa huomioitaisiin esimerkiksi yksittäisen tutkimuksen rajoitteet[42] ja toiseen suuntaan osoittavat tutkimustulokset[43].

3 Yhteenveto ja sisäministeriön kanta

Sisäministeriön toimialan näkökulmasta katsottuna voidaan pitää erittäin todennäköisenä, että:

- Kokonaisuutena kansalaisaloitteessa tarkoitettu uudenlainen sääntelymalli aiheuttaisi yhteiskunnalle enemmän haittoja kuin hyötyjä. Kansalaisaloitteen keskeisimmät perustelut haittojen vähenemisestä ja hyödyistä eivät ole vakuuttavia.

- Uusi sääntelymalli lisäisi kannabiksen käytön yleistä hyväksyttävyyttä ja edelleen käytännössä aineen päihdekäyttöä. Tämä taas lisäisi erilaisia kannabiksen käyttöön liittyviä suoria ja välillisiä haittoja.[44]

- Sääntelymalli ei itsessään poistaisi tai merkittävästi vähentäisi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä ja yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja. Päinvastoin sääntelymalli loisi vakavalle ja järjestäytyneelle rikollisuudelle uusia mahdollisuuksia, muuttaisi rikollisuutta sekä aiheuttaisi uusia, vaikeasti ennustettavia ja hallittavia rikoshaittoja saman tai samankaltaisten aineiden ympärille. Resurssisäästöjen sijasta uudenlaisten haittojen torjunta vaatisi nykyistä enemmän viranomaisresursseja.

Asiaan liittyy myös useita periaatteellisesti merkittäviä ja vaikeasti ratkaistavia yksityiskohtia, joihin kansalaisaloite ei ota kantaa edes suuntaa-antavasti. Näin ollen lainvalmistelu vaatisi merkittävää työpanosta, ja nykyisessä haastavassa turvallisuusympäristössä ja valtion poikkeuksellisen kireässä taloudellisessa tilanteessa lainvalmisteluun vaadittavat resurssit olivat pois turvallisuuspainotteisen hallitusohjelman toimeenpanosta.

---

[40] EU-SOCTA 2025, s. 27.
[41] EU-SOCTA 2025, s. 58.
[42] Esimerkki metodia koskevasta kritiikistä ks. Miller 2020.
[43] Ks. esim. Hyatt ym. 2025, jonka keskeinen tulos oli tiivistetty seuraavasti: ”RCL [recreational cannabis legalization] was associated with more cannabis and ENDS [electronic nicotine delivery systems] use after 5 years and no significant change in cigarette use. Furthermore, cannabis use increased over time, underscoring the importance of studying commercialization policy going forward.”
[44] Ks. myös THL 2024, s 4.

Edellä esitetyn perusteella **kansalaisaloitteen tarkoittamaan lainvalmisteluun ryhtymistä ei voida pitää perusteltuna.**

Johtava asiantuntija Sami Nevalainen

Liitteet -

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta (LaV@eduskunta.fi)

Tiedoksi Sisäministeri Mari Rantanen
Sisäministeriö, valtiosihteeri Heikki Tamminen
Sisäministeriö, erityisavustaja Asseri Kinnunen
Sisäministeriö, erityisavustaja Heli Heikkola
Sisäministeriö, kansliapäällikkö Matti Sarasmaa
Sisäministeriö, hallinnollinen avustaja Jaana Söderman
Sisäministeriö, hallinnollinen avustaja Tiina Landström
Sisäministeriö, hallinnollinen avustaja Heidi Mäkiprosi
Sisäministeriö, oikeusasiat
Sisäministeriö, osastopäällikkö Tomi Vuori
Sisäministeriö, poliisijohtaja Stefan Gerkman
Sisäministeriö, poliisijohtaja Hannele Taavila
Sisäministeriö, lainsäädäntöjohtaja Katriina Laitinen
Sisäministeriö, poliisiylitarkastaja Heidi Kankainen
Sisäministeriö, poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen
Sisäministeriö, poliisitarkastaja Jari Pajunen
Sisäministeriö, poliisitarkastaja Arto Hietanen
Sisäministeriö, poliisiosasto

Lähteet

European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol): *The changing DNA of serious and organised crime, European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025,* saatavilla Europolin sivuilta: The changing DNA of serious and organised crime - EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA) | Europol (EU-SOCTA 2025)

Government of Canada: *Legislative Review of the Cannabis Act: Final Report of the Expert Panel*, maaliskuu 2024

Helsingin poliisilaitos: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 23.5.2024 POL-2024-69634

Hyatt AS, Overhage L, Cook BL: *Use of Tobacco and Cannabis Following State-Level Cannabis Legalization*. JAMA Netw Open. 2025;8(7):e2520093. doi:10.1001/jamanetworkopen.2025.20093 (Hyatt ym. 2025)

Liikenne- ja viestintävirasto: *Kannabiksen dekriminalisoinnin ja laillistamisen vaikutus liikenneturvallisuuteen: systemaattinen kirjallisuuskatsaus*, 13.2.2024, Traficomin tutkimuksia ja selvityksiä 1/2024 (Traficom 2024)

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 9.12.2024 FIMEA/2024/006856-2 (Fimea 2024)

Melander, Sakari: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 13.12.2024

Miller CL: *Challenging the Association of Marijuana Laws With Teen Marijuana Use*. JAMA Pediatr. 2020;174(1):96–97. doi:10.1001/jamapediatrics.2019.4232 (Miller 2020)

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (NASEM): *Cannabis Policy Impacts Public Health and Health Equity: Consensus Study Report*, The National Academies Press 2024

Poliisihallitus: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 9.12.2024 POL-2024-172656 (Poliisihallitus 2024a)

Poliisihallitus: *lisäselvitys asiassa KAA 2/2024 vp*, 18.12.2024 POL-2024-172656 (Poliisihallitus 2024b)

Sisäministeriö: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 5/2020 vp,* 7.3.2022, saatavilla eduskunnan sivuilta: EDK-2022-AK-11136 (sisäministeriö 2022a)

Sisäministeriö: *lisäselvitys asiassa KAA 5/2020 vp*, 15.3.2022, saatavilla eduskunnan sivuilta: EDK-2022-AK-12996 (sisäministeriö 2022b)

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 9.12.2024 V/44578/2024 (Valvira 2024)

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM): *Päihde- ja riippuvuusstrategia – Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030*, 9.4.2021, sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:17 (STM 2021)

Syyttäjälaitos: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 4.12.2024 SY/3361/2024

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 27.5.2024 THL/2160/4.00.02/2024 (THL 2024)

Verohallinto: *asiantuntijalausunto asiassa KAA 2/2024 vp*, 9.12.2024

Woods, Neil: *Kannabiksen oikeudellinen sääntely*, asiantuntijalausunto lakivaliokunnalle, 27.2.2025 (Woods 2025)